

שימוש בשירותי שב"ן ניתוח משני של נתוני סקר דעת הציבור על רמת השירות במערכת הבריאות והתפקוד שלה 2021/2012

רות וייצברג, אלה כץ, רינה מעוז ברויאר

הצגה בישיבת צוות מדיניות בריאות
דצמבר 2023

מאיירס ג'וינט
ברוקדייל

רקע

- נתונים המפורסמים בדוח ציבורי מסכם על תוכניות השב"ן לשנת 2020 מראים כי ישנם פערים מובהקים בשימוש בשירותים בין אזורי המרכז וירושלים לאזורי הפריפריה (צ'רנו ואח', 2021)
- להערכת משרד הבריאות, את עיקר השונות אפשר לייחס לשוני בהיצע השירותים ובנגישות אליהם באזור המרכז ובאזור ירושלים לעומת הפריפריה
- לבקשת משרד הבריאות, ערך מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל מחקר שמטרתו לבחון פערי שימוש בשב"ן בקרב מבוטחים הגרים באזורים שונים בארץ

שאלות המחקר

1. באילו שירותים בתוכנית השב"ן יש פערים בשימוש לפי מקום מגורים ומה היקף הפערים?
2. האם חלו שינויים בפערים אלו בעשור שבין 2012 ל-2021?
3. האם, ועד כמה, עדיין ישנם פערים בין מקומות מגורים, בסיכוייו של אדם להשתמש בשב"ן, גם אם מפקחים על הבדלים בצרכים (הנמדדים באמצעות מדדי בריאות)?
4. אילו מאפייני רקע ומאפיינים חברתיים-כלכליים (מחוז מגורים, גיל, מין, קבוצת אוכלוסייה, מספר נפשות במשק בית, השכלה ורמת הכנסה) משפיעים על הסיכוי של אדם להשתמש בשירותים?

מקור נתונים: סקרי "דעת הציבור על רמת השירות במערכת הבריאות ועל תפקודה" (חבב"ם)

סקר טלפוני
עברית, ערבית ורוסית

שיטת הדגימה בסקר 2021:
שימוש במאגר המבוטחים של
המוסד לביטוח לאומי

מסגרת הדגימה בסקרים:
האוכלוסייה הבוגרת בישראל
(בני 22 ויותר), מבוטחי קופות החולים

2021

2,536

מספר מרואיינים

52%

שיעור היענות

2012

2,330

מספר מרואיינים

61%

שיעור היענות

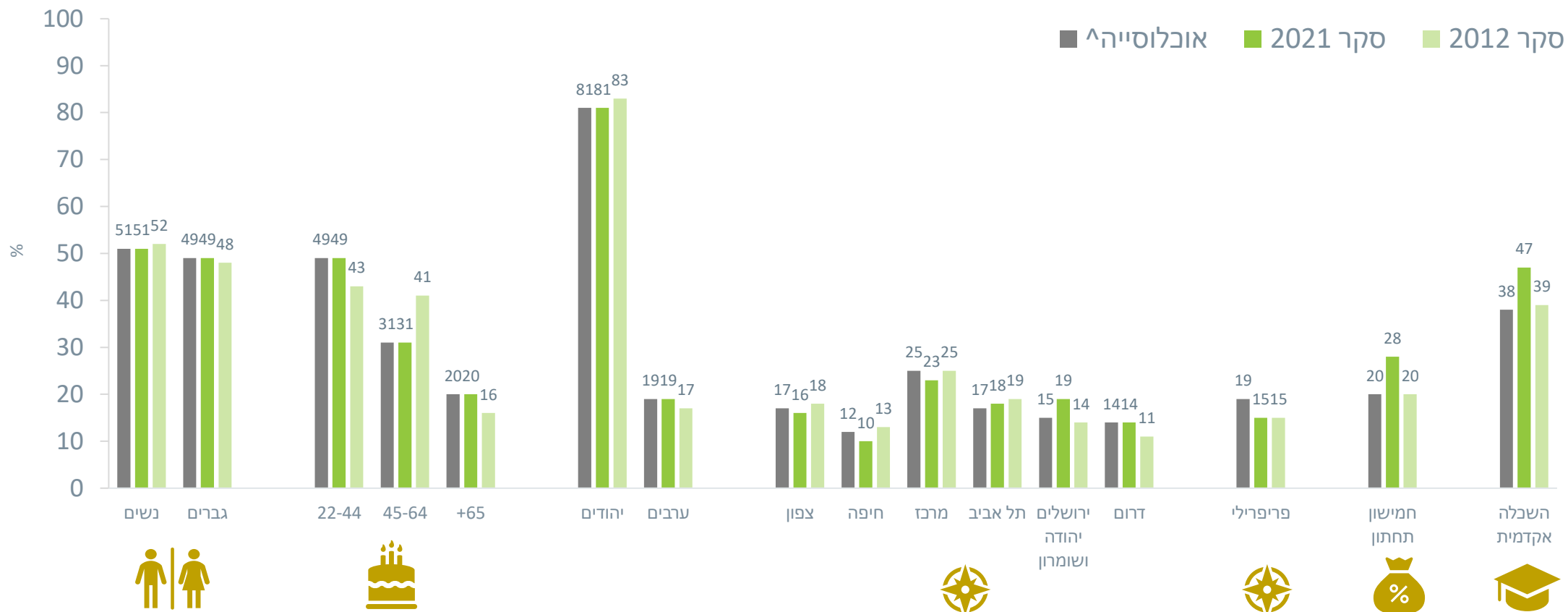
שיטות

שני סוגי ניתוחים:

1. ניתוח דו-משתני (χ^2) הכולל השוואה בין 2012 ל-2021:
  - א. בחינה של הבדלים בין מחוזות
  - ב. בחינה של הבדלים בין פריפריה לשאר הארץ
2. ניתוח רב-משתני של נתוני 2021 בפיקוח על משתני רקע של המבוטחים ועל צורכיהם בשירות (דהיינו מצב הבריאות שלהם)

המדגם מייצג על פי נתוני כלל האוכלוסייה:

מקור הנתונים על כלל האוכלוסייה: מגדר, גיל, לאום, מחוז קופת חולים – מידע מהמוסד לביטוח לאומי – התכתבות, באוגוסט 2021; השכלה והכנסה: סקר הוצאות משק בית, למ"ס 2019; פריפריה: מדד הפריפריאליות של יישובים ורשויות מקומיות, למ"ס 2020

שאלות הסקר 2012 ו-2021

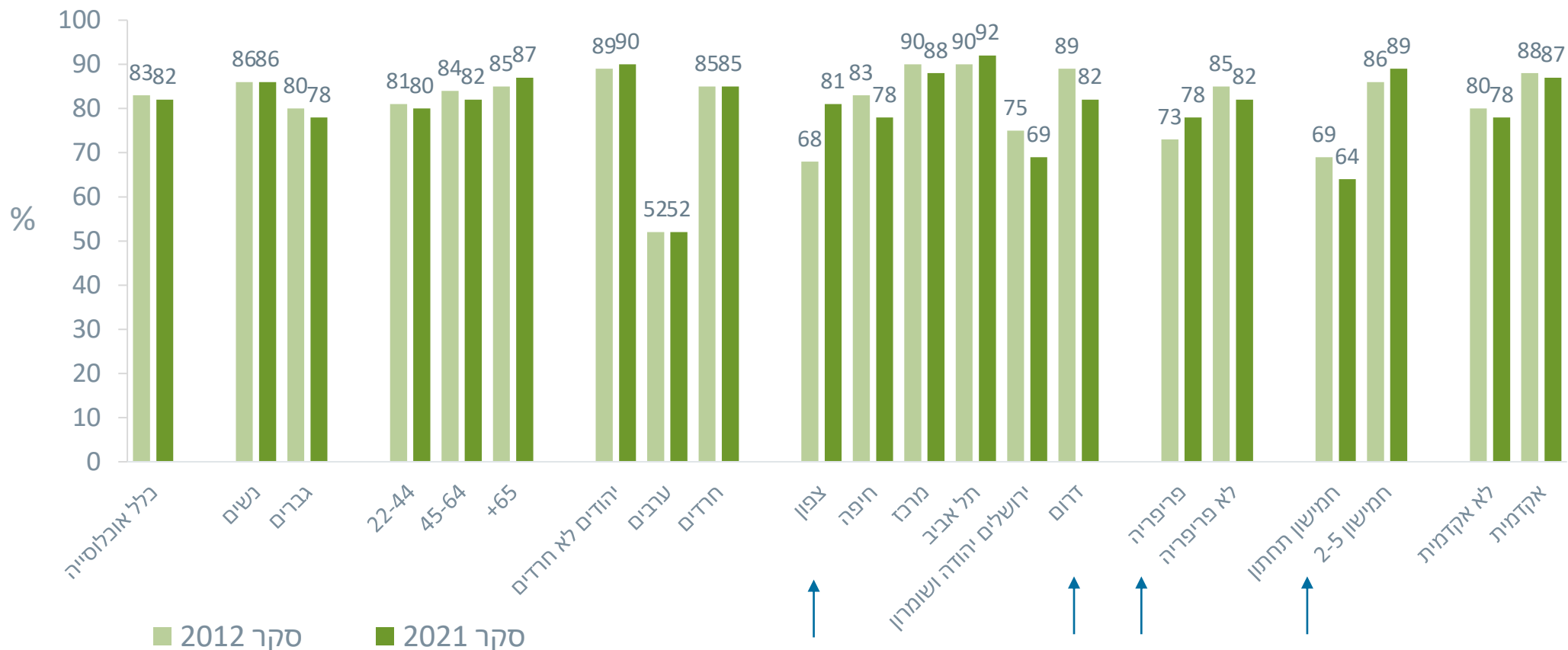
האם יש לך כיום ביטוח משלים של הקופה?
בשנתיים האחרונות, האם השתמשת בשירותים הבאים דרך הביטוח המשלים:

1. ניתוח בבית חולים פרטי או בחירת מנתח
2. ביקור אצל רופא או אצל איש מקצוע אחר
3. הנחה בטיפול שיניים
4. שירותי התפתחות הילד (למשל ריפוי בעיסוק)
5. טיפולי פוריות והיריון מעבר לסל
6. הנחה בתרופות

שיעור הבעלות על שב"ן עלה ב-5 נקודות אחוז בפריפריה וירד ב-5 נקודות אחוז בחמישון התחתון

שיעור בעלות על שב"ן לפי שנים, השוואה בין קבוצות (באחוזים)

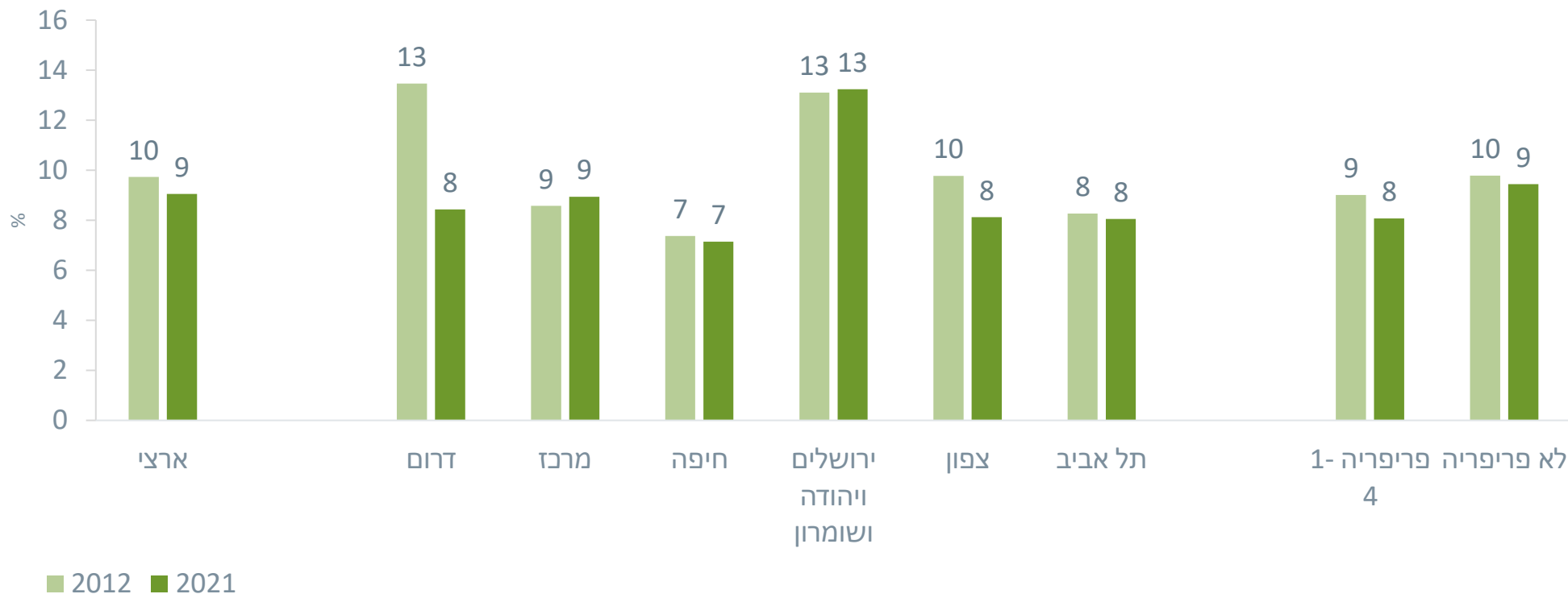
ממצאים

שיעורי דיווח על שימוש בשב"ן
לפי אזור מגורים וסוג שירות

שיעור השימוש בשירות בחירת מנתח או בית חולים גבוה במחוז ירושלים לעומת שאר המחוזות (מובהק רק אם ההשוואה היא לכל שאר המחוזות יחד). חלה ירידה בשימוש במחוז דרום

שימוש בבחירת מנתח או בית חולים, לפי מקום מגורים (באחוזים)

שיעור השימוש בשירות בחירת מנתח או בית חולים גבוה במחוז ירושלים לעומת שאר המחוזות (מובהק רק אם ההשוואה היא לכל שאר המחוזות יחד). חלה ירידה בשימוש במחוז דרום

שימוש בבחירת מנתח או בית חולים, לפי מקום מגורים (באחוזים)

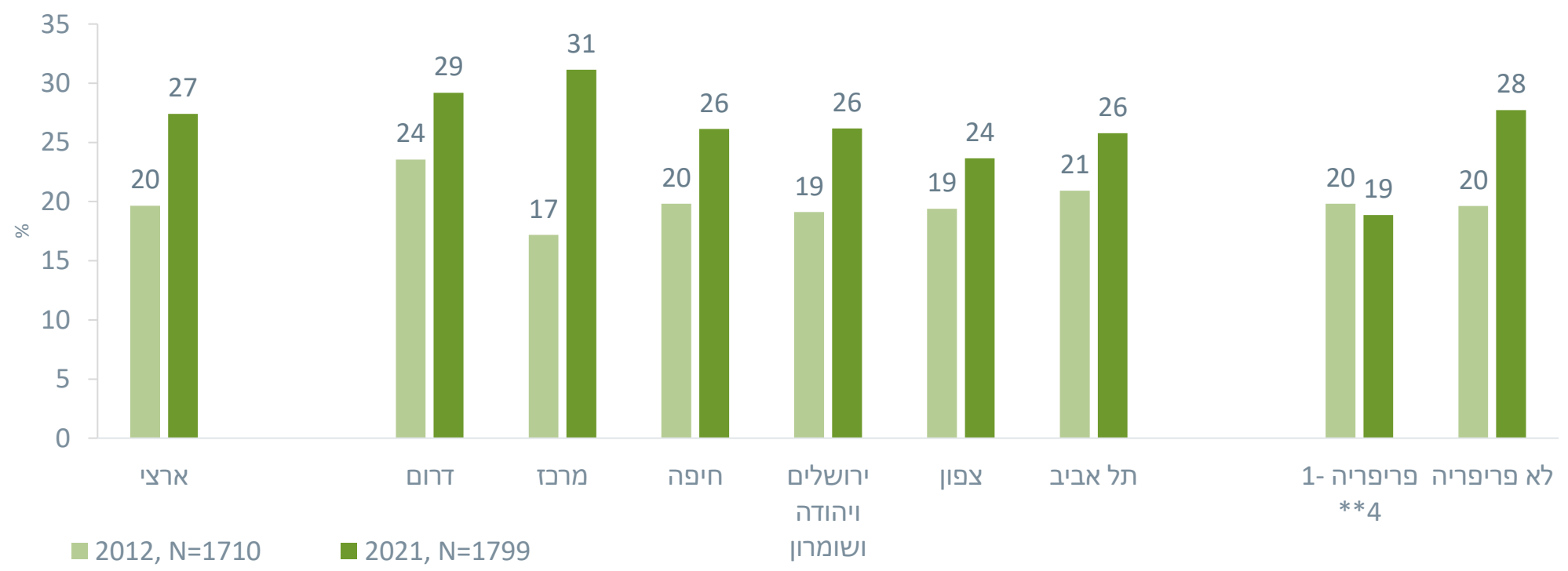

הסבר אפשרי לשינוי:
בשנת 2017 הוקם בית חולים ציבורי חדש באשדוד, 'אסותא אשדוד'.
בית החולים החדש הגדיל את הזמינות לשירותי אשפוז במסגרת הסל
הציבורי במחוז זה.
ייתכן כי הגדלת זמינות השירות בסל הציבורי צמצמה את הצורך בשימוש
בשירות זה בשב"ן.

שיעור השימוש בשירות ביקור אצל רופא יועץ עלה בעשור האחרון, חוץ מאשר בפריפריה

שימוש בשירות ביקור אצל רופא יועץ, לפי מקום מגורים (באחוזים)

** $p(2021) < 0.01$

שיעור השימוש בשירות ביקור אצל רופא יועץ עלה בעשור האחרון, חוץ מאשר בפריפריה

במהלך העשור שבין 2012 ל-2021 לא היו רפורמות בתחום הרפואה היועצת. ממצאים נוספים שעלו מהסקר הראו מגמות של ירידה בשיעור הרופאים בישראל ועלייה תלולה בזמני ההמתנה (לרון ואח', 2022). ייתכן כי עם השנים עולה מספר המקרים שבהם תוכנית השב"ן מרחיבה את זמינות השירותים למי שאינם רוצים להמתין כדי לבקר את היועצים במסגרת הציבורית.

** $p(2021) < 0.01$

שיעור השימוש בשירות ביקור אצל רופא יועץ עלה בעשור האחרון, חוץ מאשר בפריפריה

** $p(2021) < 0.01$

שיעור השימוש בסל ההיריון והלידה ירד בכל האזורים פרט לפריפריה; שם דווח על עלייה

שימוש בטיפולי פוריות, היריון ולידה לפי מקום מגורים (באחוזים)[^]

* $p < 0.05$

[^] רק נשים ענו על השאלה

שיעור השימוש בסל ההיריון והלידה ירד בכל האזורים פרט לפריפריה; שם דווח על עלייה

שימוש בטיפולי פוריות, היריון ולידה לפי מקום מגורים (באחוזים)[^]

הסבר אפשרי:
החל בינואר 2019 הוחלו מגבלות רבות על הדרך שנשים יכלו לנצל את השירותים

* $p < 0.05$

[^] רק נשים ענו על השאלה

שיעור השימוש בסל ההיריון והלידה ירד בכל האזורים פרט לפריפריה; שם דווח על עלייה

שימוש בטיפולי פוריות, היריון ולידה לפי מקום מגורים (באחוזים)[^]

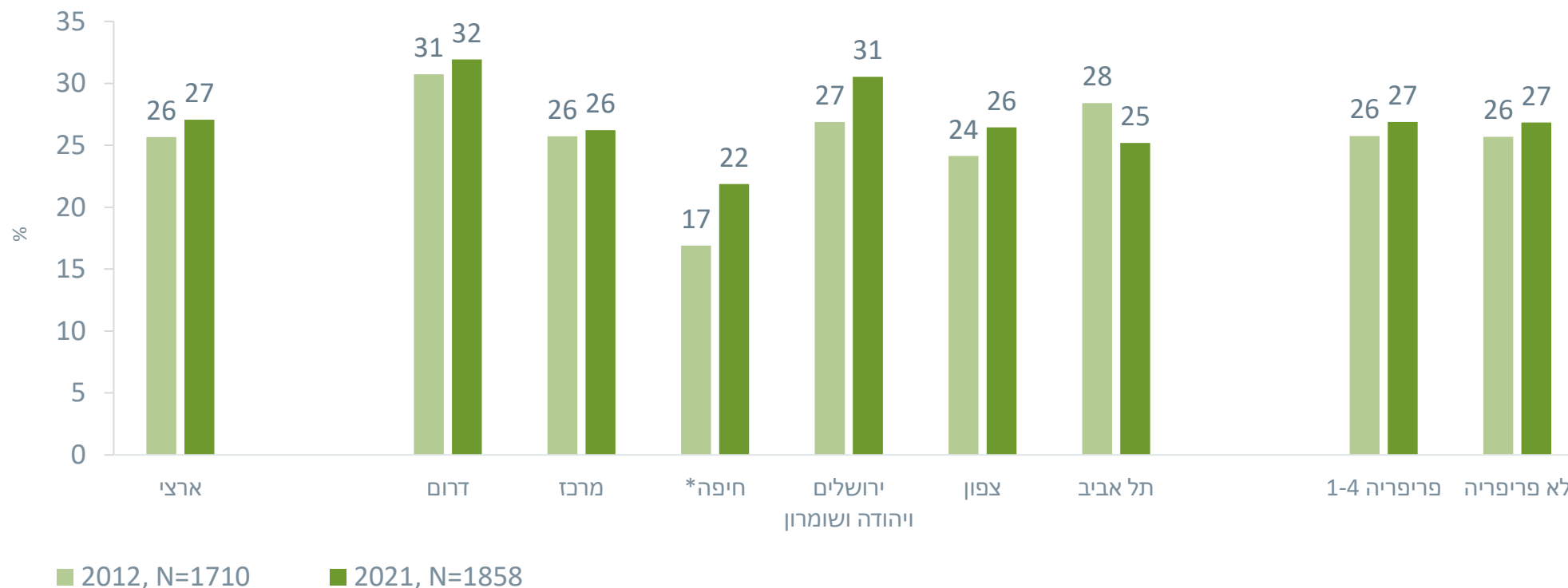
* $p < 0.05$

[^] רק נשים ענו על השאלה

שיעור המשתמשים בהנחה בטיפולי שיניים היה דומה בין 2012 ל-2021. ישנם הבדלים מובהקים סטטיסטית בשימוש בין המחוזות רק בשנת 2012

שימוש בהנחה בטיפולי שיניים, לפי מקום מגורים (באחוזים)

* $p(2012) < 0.05$

שיעור המשתמשים בהנחה בטיפולי שיניים היה דומה בין 2012 ל-2021. ישנם הבדלים מובהקים סטטיסטית בשימוש בין המחוזות רק בשנת 2012

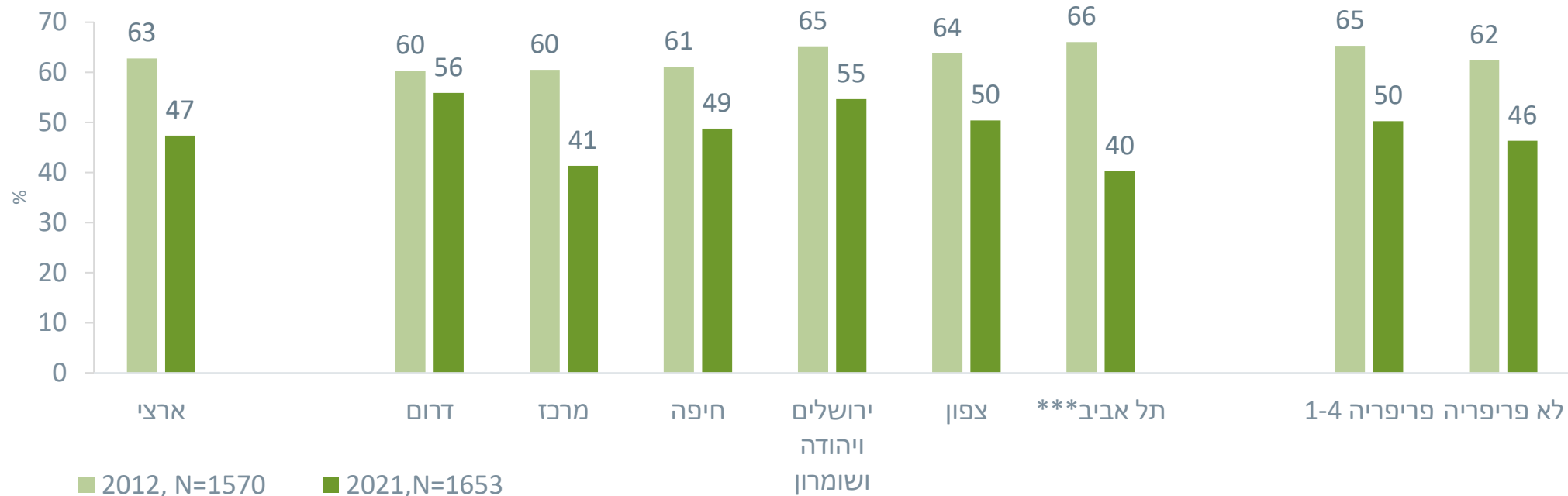

* $p(2012) < 0.05$

שיעור השימוש בהנחה ברכישת תרופות ירד בעשור האחרון, בעיקר במחוזות תל אביב והמרכז. נמצאו הבדלים מובהקים בין המחוזות בשיעור השימוש בשירות

שימוש בהנחה בתרופות, לפי מקום מגורים (באחוזים)

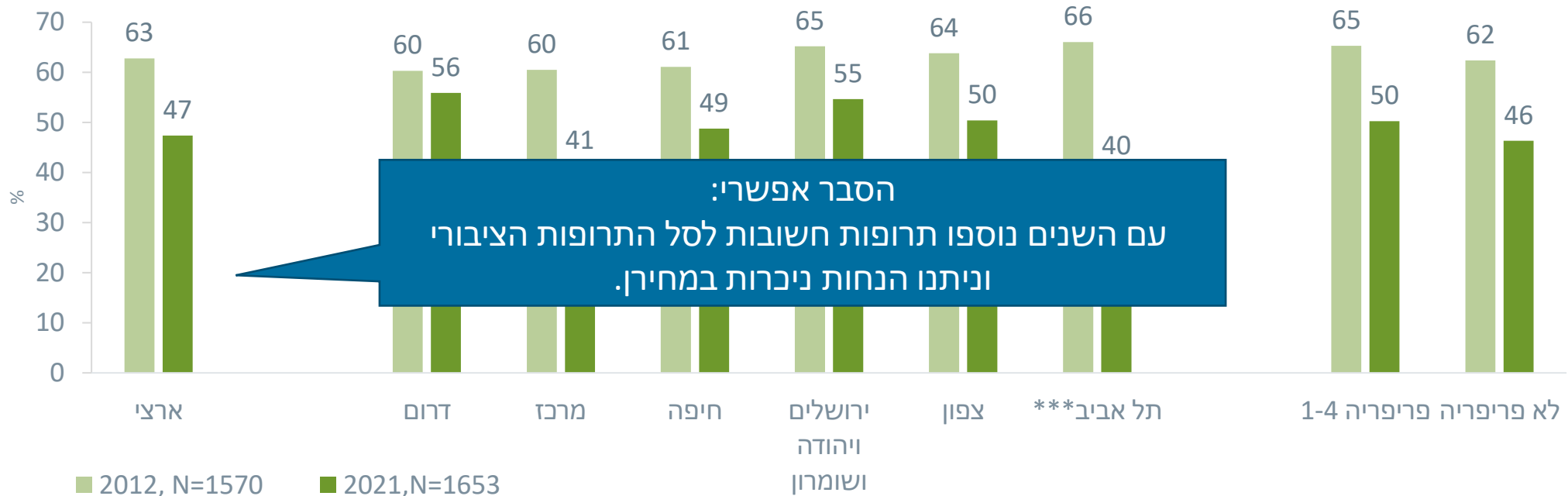

*** $p(2021) < 0.001$

שיעור השימוש בהנחה ברכישת תרופות ירד בעשור האחרון, בעיקר במחוזות תל אביב והמרכז. נמצאו הבדלים מובהקים בין המחוזות בשיעור השימוש בשירות

שימוש בהנחה בתרופות, לפי מקום מגורים (באחוזים)

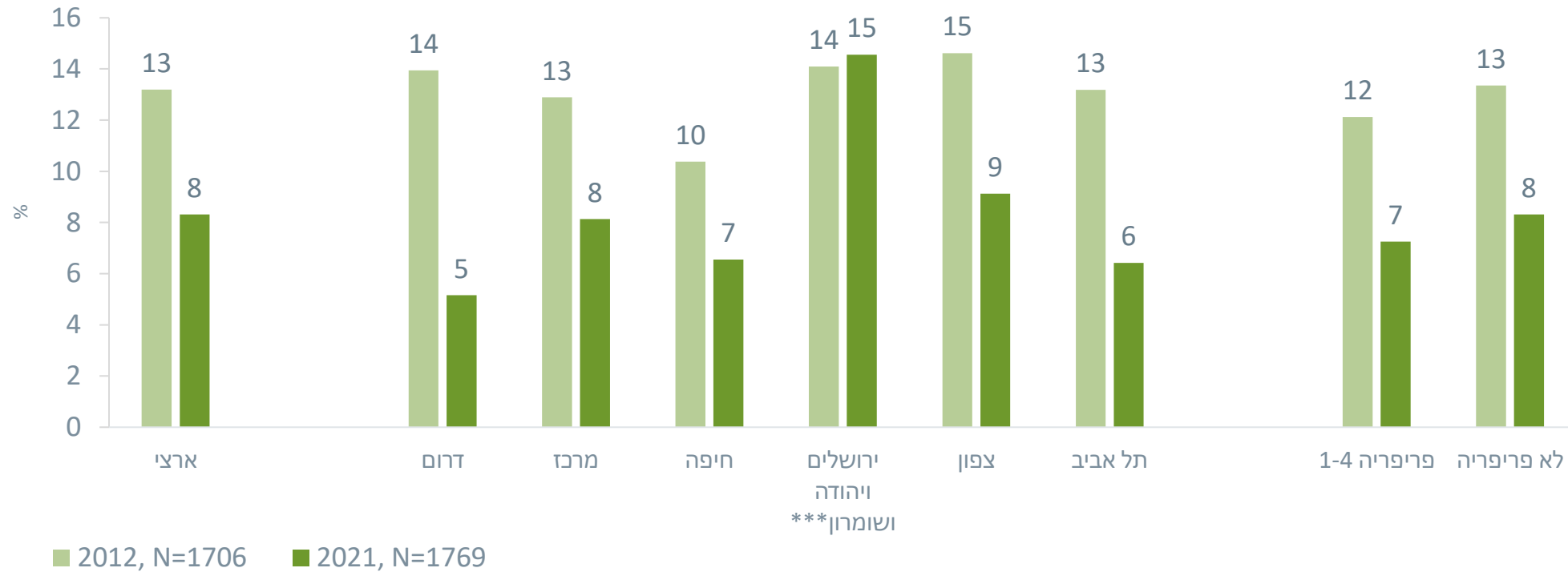

*** $p(2021) < 0.001$

שיעור השימוש בשירותי התפתחות הילד ירד בעשור האחרון, חוץ מבמחוז ירושלים; שם דווח על עלייה בשימוש ב-2021

שימוש בשירותי התפתחות הילד, לפי מקום מגורים (באחוזים)

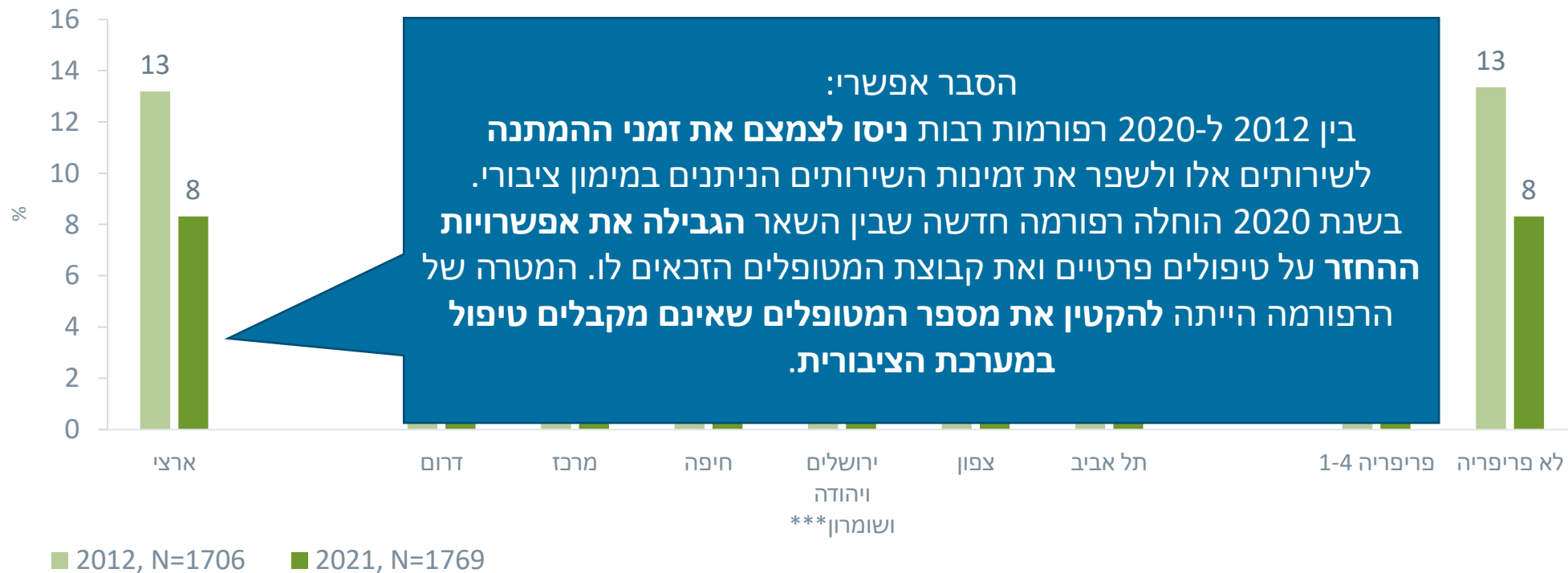

*** $p(2021) < 0.001$

שיעור השימוש בשירותי התפתחות הילד ירד בעשור האחרון, חוץ מבמחוז ירושלים; שם דווח על עלייה בשימוש ב-2021

שימוש בשירותי התפתחות הילד, לפי מקום מגורים (באחוזים)

*** $p(2021) < 0.001$

סיכום פערי השימוש בשב"ן לפי מקום מגורים – ניתוח דו-משתני

• השימוש בשירותי שב"ן ירד בין 2012 ל-2021, חוץ מהשימוש בשירות הביקור אצל רופא יועץ

1. השימוש בבחירת מנתח ובית חולים היה גבוה בקרב תושבי מחוז ירושלים לעומת השימוש בשאר המחוזות
2. השימוש בביקור אצל רופא יועץ היה נמוך בקרב תושבי הפריפריה לעומת מי שאינם גרים בפריפריה
3. השימוש בטיפולי פוריות, היריון ולידה היה גבוה בקרב תושבות הפריפריה
4. בשימוש בהנחה בטיפולי שיניים לא היו הבדלים מובהקים בין המחוזות
5. השימוש בהנחה ברכישת תרופות היה נמוך בקרב תושבי תל אביב והמרכז לעומת שאר המחוזות
6. השימוש בשירותי התפתחות הילד היה גבוה בקרב תושבי מחוז ירושלים לעומת שאר המחוזות

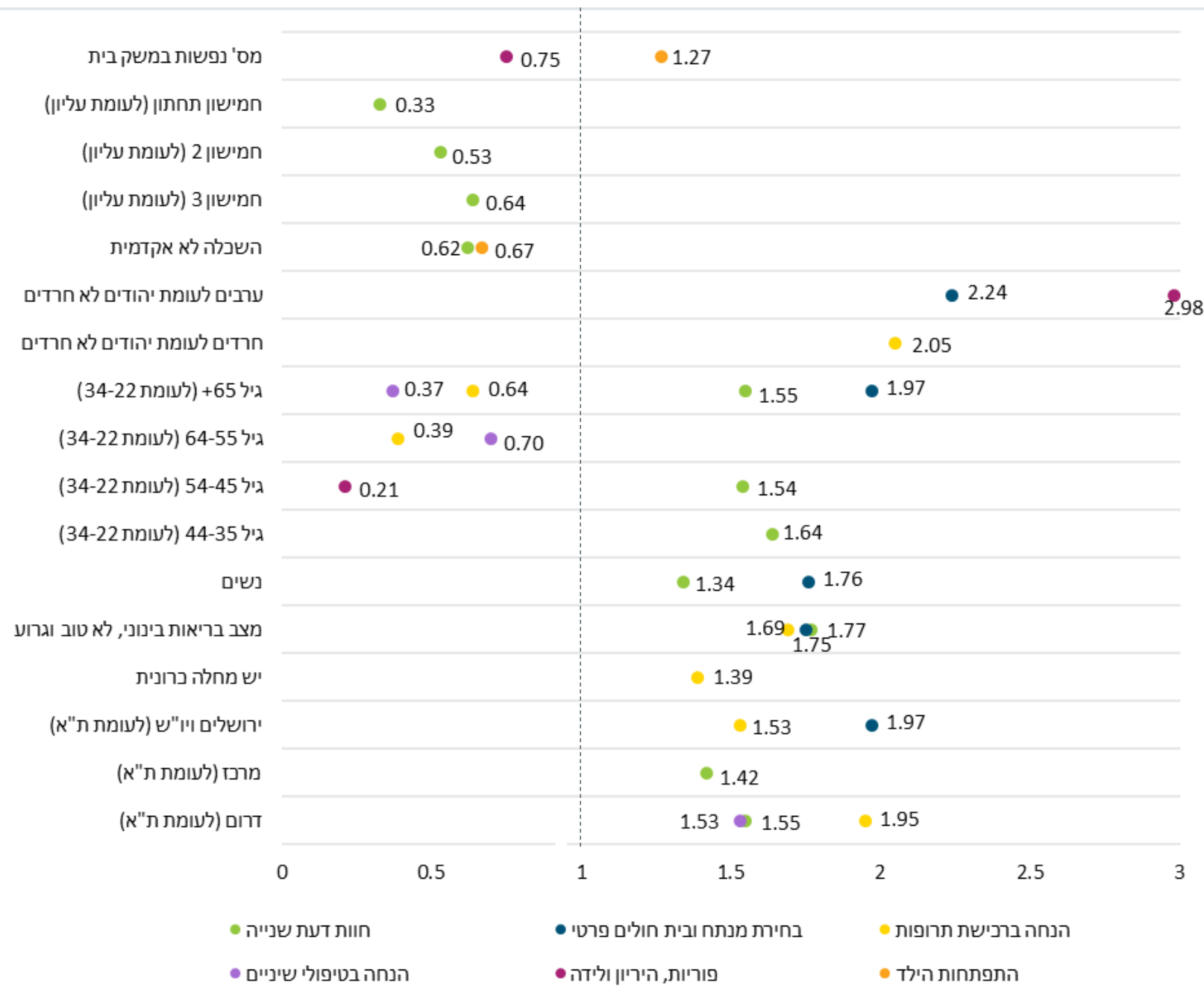
המחוזות שבהם הסיכוי להשתמש בשב"ן שונה באופן מובהק ממחוז תל אביב (OR)

שם השירות	מודל 1: משתנה בלתי תלוי בלבד (מחוז מגורים)	מודל 2: הוספת פיקוח על משתני מצב בריאות	מודל 3: הוספת פיקוח על משתני רקע ומשתנים חברתיים-כלכליים
'בחירת מנתח ובית חולים פרטי'	ירושלים (1.87)	ירושלים (1.90)	ירושלים (1.97)
'ביקור אצל רופא יועץ'			דרום (1.55) מרכז (1.42)
'פוריות, היריון ולידה'			
'הנחה ברכישת תרופות'	דרום (1.86) ירושלים ויו"ש (1.73) צפון (1.45)	דרום (1.86) ירושלים ויו"ש (1.75) צפון (1.42)	דרום (1.95) ירושלים ויו"ש (1.53)
'הנחה בטיפולי שיניים'	דרום (1.48)	דרום (1.50)	דרום (1.53)
'שירותי התפתחות הילד'	ירושלים ויו"ש (2.52)		

סקירת המקדמים המובהקים (OR) שהתקבלו מניתוחי הרגרסיות לניבוי הסיכוי להשתמש בשב"ן בשנתיים שקדמו לסקר, 2021

סיכום

- זוהי הפעם הראשונה שנעשות הן בחינה מעמיקה של שימוש בשב"ן הן אמידת פערים בין אוכלוסיות
- מנתוני 2021 עלו הבדלים בשימוש בחלק מהשירותים לפי **מחוז מגורים**
- המחקר אינו כולל נתוני **היצע שירותים** (כגון זמינות הנמדדת באמצעות שעות רופא לנפש ליחידת זמן) או **מדדי נגישות** (מסוגלות ורצון של המטופל לקבל את השירות הזמין), ועל כן **אין לייחס את ההבדלים שנמצאו בין המחוזות להבדלים בזמינות ונגישות**
- גורמים נוספים, מלבד מקום מגורים, הקשורים לשימוש בשב"ן: גיל, מצב בריאות, השתייכות לקבוצה באוכלוסייה (ערבים/חרדים) ומספר נפשות בבית
- **הכנסה והשכלה** מסבירות שונות בצריכת שירותים ומעידות על חסמי נגישות בשימוש בחלק מן השירותים. יש להביא זאת בחשבון כאשר בוחנים התערבויות לצמצום אי-שוויון
- **יש לזכור שאלו נתוני דיווח עצמי, וכדאי להשוות לנתוני הוצאות השב"ן של הקופות**

דיון

המחקר מעלה שאלה על אודות התפקיד העיקרי של שב"ן:

- הרחבת הסל הציבורי בכל הנוגע לשירותים לא חיוניים
- או שיפור הזמינות והנגישות של שירותים חיוניים באמצעות הרחבת אפשרויות הבחירה של ספקים

← התשובה על שאלה זו תאיר את אופן החשיבה על פערים הקשורים להבדלים בין קבוצות ולמצב חברתי-כלכלי.

ruthw@jdc.org ▪ רות וייצברג

rinama@jdc.org ▪ רינה מעוז-ברויאר

ellaka@jdc.org ▪ אלה כץ

brookdale.jdc.org.il

תודה על ההקשבה

